

THANK YOU FOR YOUR VISIT TO GURGAON

ZPRÁVA Z VÝZKUMNÉ CESTY DO INDICKÉHO GURGAONU A BANGLADÉŠSKÉ DHÁKY ZA KAŽDODENNOSTÍ DĚLNÍKŮ V TEXTILNÍCH TOVÁRNÁCH

Michaela Rychtecká, červenec 2009
Společnost pro Fair Trade, Kounicova 42, Brno

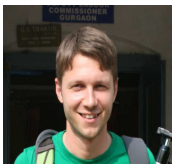
Tento dokument byl vytvořen s finanční podporou Evropské unie. Obsah dokumentu je zcela na odpovědnosti Společnosti pro Fair Trade a jako takový nemůže být považován za stanovisko Evropské unie.

Projekt byl podpořen z prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

ÚČASTNÍCI

Michaela Koenigshofer (Suedwind Agentur, Vienna, Austria - koordinátorka Clean Clothes Campaign Austria)

Philip Doyle Ludl (Suedwind Agentur, Vienna, Austria - koordinátor projektu Network Sustainable Consumption)

Michaela Rychtecká (Společnost pro Fair Trade, Brno, Česká republika - koordinátorka projektu Network Sustainable Consumption)

TERMÍNY

20. - 26. července 2009 Dillí
27. - 30. července 2009 Dháka

CÍLE CESTY

- **sesbírat co největší množství materiálů** (fotek, videí, audiozáznamů, přepisů rozhovorů...) vypovídajících o způsobu života, rodinách, bydlení, jídle a práci dělníků pracujících v textilním průmyslu indického Gurgaonu a bangladéšské Dháky
- **sesbírat kontakty** na místní nevládní organizace pro další spolupráci
- díky rozhovorům a setkávání s co nejkomplexnější skupinou lidí pracujících v oblasti textilního průmyslu vytvořit obrázek o tom, co vše do každodenní reality dělníků patří a **kdo ovlivňuje nastavení systému zadávání i přebírání zakázek**

POPIS CESTY

Desetidenní návštěva dělníků v Indii a Bangladéši přinesla mnoho poznatků. Téma špatných pracovních podmínek v rozvojových zemích v továrnách vyrábějících zboží pro evropský trh je v České republice poměrně nové a o informace „z první ruky“ je velký zájem.

6 dní strávených v Dillí nám umožnilo seznámit se s činností organizace Society for Labour and Development a vytvořit s nimi trvalejší kontakt, navštívit vládního úředníka pro pracovní podmínky, mluvit s desítkami dělníků a vyslechnout si jejich každodenní i ty vážnější starosti, i nahlédnout do jejich příbytků i pod pokličky hrnců. Podívat se do továrny a udělat záběry z pracovních podmínek přimose ale i přes přimlouvání kolegyň z partnerské organizace nepodařilo. Co se děje za vraty je obvykle velmi přísně střeženo, není nikdo, kdo by měl zájem na tom, aby se informace vynášely ven.

3 dny strávené v Dháce potvrdily to, co jsme postupně zjišťovali v Dillí - práce nevládních organizací je náročná a mnohdy marná, dělníci trpí nejvíce nejistotou plynoucí z nekvalitních smluv, nucenými přesčasů a nízkými mzdami, které nestačí obvykle ani na běžný život.

KONTAKTY

Indie

Anannya Bhattacharjee
Jobs with Justice, Society for Labour and
Development
Anannya48@gmail.com
Cell: 9810970627

Bangladéš

NGWF:
Shahida Sarker
Central Office: 31/F, Topkhana Road, Dhaka-
1000
Postal Address: G.P.O.Box: 864, Dhaka,
Bangladesh
Phone: 88 02 7160110
Fax: 88 02 7171711
Email: ngwf@dhaka.net

AMRF Society
Khorshed Alam
(Alternative Movement for Resources and
Freedom Society)
House-154, Road-6, Block-Ka, Pisciculture
Housing Society,
Shyamoli, Dhaka-1207, Bangladesh
Phone: 00880-2-8119260, Fax: 00880-2-9123718

Email: amrf@dhaka.net
Khorshed's mobile number is: +8801819262546

SPLNĚNÍ CÍLŮ

- bylo nasbíráno dohromady 40 Gb materiálů
- z fotek vznikla výstava UŠILI TO NA NÁS doprovázející akce kampaně
- z videí je v těchto týdnech produkován krátký dokument, předpokládaný vznik v dubnu 2010
- přepisy rozhovorů jsou uveřejňovány na webových stránkách kampaně www.nakupujifer.cz
- s místními organizacemi jsme v dalším pravidelném kontaktu, konzultujeme kroky kampaně
- přibyla ještě jedna organizace Fedina z indického Bangalore, ze které ČR navštívily 2 pracovnice s přednáškami o pracovních podmínkách v textilním průmyslu
- ze sesbíraných fakt:
 - hlavní body stížností dělníků jsou nucené nezaplacené přesčasy, nízké mzdy a špatné zacházení fyzické i psychické
 - problémem je přítomnost agentur, nabírající dělníky jenom na dočasné kontrakty; zhruba pouhých 30 % dělníků má řádné pracovní smlouvy
 - existují nevládní organizace bojující za práva dělníků, nejčastěji financované ze zahraničí, ale jejich moc je nedostatečná
 - velkým problémem je, že značky vyrábějící oblečení v továrnách daných oblastí továrny nevládní - nepřijímají za ně tak odpovědnost
 - audity, které by měly zajišťovat kontrolu situace v továrnách, jsou dvojího druhu:
 - od vládního úřadu - problémy, proč nevedou ke zlepšení situace, jsou především nutná ohláška předem (a čas vedení továren se na ně nachystat) a korupce, která nemotivuje auditory ke správnosti jednání
 - od firem - značek oblečení - problémy, proč nevedou ke zlepšení situace, jsou především nutná ohláška předem a malá motivace firem přispívat ke zlepšení podmínek (za cenu zvýšených nákladů), plynoucí z nezájmu spotřebitelů

ZÁVĚR

Hlavním subjektem působícím na život dělníků jsou firmy zadávající v gurgaonských a dháckých továrnách výrobu oblečení.

Továrny, které dávají dělníkům práci, jsou těmto firmám zcela podřízené - plní jejich požadavky, které jsou často přemrštěné, ať už se jedná o termíny nebo ceny. Značky, kterým záleží na vlastní image, dělajíčasné audity - kontroly podmínek na pracovišti i kvality zboží. Některé značky mají ve svých CSR dokumentech zpracovaný systém auditů hlídajících pracovní podmínky při výrobě jejich zboží (jako například zákaz dětské práce, dodržování pracovní doby či hygienické a zdravotní zázemí v továrnách). Žádná ze značek však nevlastní továrny a tak zodpovědnost za podmínky na pracovišti nepřipadá na ně.

Zkušenosti s audity od dělníků jsou takové, že i když by od nich čekali zlepšování situace, neděje se tak. Je to především proto, že audity jsou *vždy* ohlášené alespoň týden dopředu, a management továren tak má čas se připravit - zabránit vstupu dělníků bez řádné smlouvy, pozvat zdravotníka, který by na pracovišti trávil celou dobu, naučit dělníky „správné“ odpovědi týkající se pracovní doby, platu či zacházení.

Indické továrny jsou odpovědné indickým zákonům - na jejich dodržování dohlíží Labour Commission, která ale pro svou nedostatečnou kapacitu a korupci neplní roli skutečné kontroly. Audity těchto úředníků proto také nepřinášejí zlepšení.

Role nevládních organizací je velmi důležitá, ale rozhodně nestačí - jejich moc působit na továrny je nedostatečná stejně jako kapacita pokrýt všechny problematické oblasti. Velkou nadějí by byly odbory tvořené samotnými dělníky - místní nevládní organizace proto soustředí velkou část své kapacity na jejich podporu. Protože odbory jsou iniciativou vycházející zespoda a mají neomezený počet potenciálních členů, je jejich potenciální moc velká. Mezi faktory, které brání co nejhladšímu fungování odborů, patří především strach dělníků z vyhazování či jiných problémů činěných zaměstnavatelem v případě členství v odborech, a také obrovský převis počtu zájemců o práci nad počtem pracovních míst - zaměstnavatelé si mohou dovolit nedbat požadavků svých zaměstnanců.

Protože firmy vyrábějící v Gurgaonu a Dháce své zboží žijí z peněz svých zákazníků, tedy nás, kteří tyto oděvy oblékáme, jsme to i my, kdo má moc něco změnit a přispět ke zlepšení. Gurgaonští a dháčtí dělníci nám vzkazují:

„Zajímejte se, co nosíte, požadujte po svých prodavačích a výrobcích informaci o tom, jak své zboží vyrábí, požadujte, aby bylo čisté!“

ZJIŠTĚNÁ FAKTA - DILLÍ, GURGAON

obecně o oblasti

- jedna z největších rozvojových oblastí
- rozdělena na dvě strany; nákupní střediska a oblast nelegálního bydlení
- v Gurgaonu je 250.000 pracovníků, největší továrna má 6 tisíc zaměstnanců - mimo textil se zde vyrábí automobilové komponenty a podložky
-
- stát Haryana nemá vypracované plány týkající se bytové výstavby - infrastruktura je plánována pouze pro továrny
- alkohol je zakázaný zákonem
- většina pracovníků jsou přistěhovalci ze západního Bengálska a regionu Patna (na hranici s Bangladéší) a také z oblasti Orissa
- ceny stouply čtyřnásobně za posledních 5 let

thank you for your visit to gurgaon

o textilním průmyslu a pracovních podmínkách

- většina pracujících jsou přistěhovalci ze severovýchodní Indie a Bangladéše
- oblast je druhým největším výrobcem textilu v Indii
- obecně chybí odbory (pracovní sdružení)
- 85% pracovníků jsou muži
- 40% jsou muslimové (v muslimské kultuře je krejčí tradičně mužská práce)
- hlavní problém: smluvní systém - pracovníci nevědí pro koho pracují - zaměstnavatelé nemají žádnou zodpovědnost za tyto pracovníky
- problematika penzijních fondů: zaměstnanci přispívají mezi 8.33% - 12% jejich příjmu a zaměstnavatel by to měl přispět stejnou částkou a tak šetřenou sumu zdvojnásobit - dělníci mají číslo účtu u státem garantované instituce - zaměstnavatel předstírá, že jim platí na účet, ale pro malé vzdělání si dělníci často nejsou schopni zkontrolovat, zda jim zaměstnavatel opravdu peníze odvádí - to je častým předmětem podvodů
- měli by mít nárok na 18 dní dovolené ročně
-
- pracovní den: 09:00 h - 18:00 h, mezitím dvě přestávky na 15 minut a 30 minut na oběd - vše navíc je přesčas, který by měl být zaplacen dvojnásobnou sazbou
- 6 pracovních dnů v týdnu, den volna (neděle)
- dětská práce zde ve větší míře není - ve srovnání s jinými regiony v Indii zabývajícími se výrobou textilu (souvisí s převažujícím počtem mužů)
- systém zaměstnávání převažuje tzv. *contracting*: problematičtější protože dělníci nevědí pro koho pracují
 - dělníci dostanou o 20-25 % z platu méně - tato částka zůstane kontrákním

nábor do odborů

- agenturám
 - ESI (nemocenská a mateřská dovolená a náhrada za mat. dovolenou) - agentury neplatí jinak povinnou ESI a penzijní fondy
 - dělníci střídají zaměstnání velmi často (i 1 x týdně)
- továrna Modelama vyrábí značku GAP a Diesel
- vyrábí se zde značky jako: Diesel, Tommy Hilfiger, Next, Weekend, GAP, Marks and Spencers
- průměrná mzda je 4.200 Rs
- minimální mzda stanovená zákonem je 3840 Rs
- Problematické oblasti pro pracovníky:
 - mzda
 - přesčasy (placené/neplacené, povinné/dobrovolné)
 - dovolená
 - nemocenská
 - sociální příspěvky (ESI, penzijní fond)
 - fyzické a slovní násilí, šikana

o osobním životě dělníků

- výdaje za nájem činí 800 - 1000 Rs
- fotbalové boty stojí 12500 Rs (F10 Adidas)
- zelenina: 20 Rs za kilo
-
- pšeničná mouka 14 - 15 Rs za kg (20-30 Naans (chlebové placky) se vyrobí z 1 Kg)
- pracovníci si berou půjčky v obchodech, které splácejí na konci měsíce
- nejlevnější jsou brambory a cibule

toaleta - jedna pro sto lidí

ZJIŠTĚNÁ FAKTA - DHÁKA

obecně o oblasti

- 39 politiků jsou přímými vlastníky společnosti zabývající se textilní výrobou - dvakrát tolik jich je zahrnutých nepřímo
- důchod: pouze pro managerský sektor, soukromý sektor: grasuity - 1 měsíční plat navíc za 1 jeden rok služeb
- penzijní fond - 30 Tk přispívá dělník, 30 Tk zaměstnavatel

o textilním průmyslu a pracovních podmínkách

- 3.000 továren na textil v Dháce
 - 4.500 továren na textil v Bangladéši
 - 2,5 mil. lidí pracujících v textilním průmyslu
 - (na konkrétní dotaz) H&M nejvíc reaguje na stížnosti
 - podmínky jsou všude stejné - nezávisle na značce
 - běžnou praxí je vedení dvou účetních knih pro přesčasy - jedna pravdivá, druhá pro audity
 - Big Boss Ltd. - jediná továrna, kam se nám podařilo získat přístup, vyrábí 3 000 riflí denně - je to přitom poměrně nevelká továrna
 - zaměstnanci začínají od 8:00 or 9:00 a pracují do 17:00 or 18:00, pak přesčasy
 - mateřská dovolená - ženy nechybějí obvykle v práci delší dobu, protože se bojí o své místo - ne všechny továrny platí 4 měsíce mateřské dovolené
 - bonus na sváteční den - většina dostává příplatek za práci o svátku - 100% - 50%
 - may day - v současnosti je volno - státní volno - nyní více než 80% zaměstnanců má 1. května volno
- Demonstrace
- důvod: dostávat spravedlivou mzdu
 - 100 lidí
 - 1 hodina hladovka (hungerstrike)

Chceme dostávat alespoň tu nejnižší spravedlivou mzdu!

o osobním životě dělníků

- lidé vydělávají 1350 - 1800 Tk (Taka)
- 1kg rýže stojí 22 - 36 Tk
- 1 kg hovězího 220 Tk
- 1kg kuřete 120 Tk
- 1kg brambor 25 - 26 Tk
- zaměstnanci textilních továren si mohou dovolit jíst maso a ryby jednou za měsíc

ZJIŠTĚNÁ FAKTA - NEVLÁDNÍ ORGANIZACE

NGWF

Struktura: 1 prezident (Amin), 4 Viceprezidenti (2 muži, 2 ženy), generální sekretář, pokladník

- 1. vice president: Shahida,
- 8 lidí na plný úvazek a 11 osob na poloviční úvazek pracuje pro NGWF
- 7 regionálních kanceláří NGWF napříč Bangladeší

úloha NGWF

jednou z hlavních úloh je vyřizování stížností dělníků (případ dopisu se stížností řediteli nebo majiteli továrny - v případě negativní odpovědi během 15ti dnů by NGWF poslali případ k soudu)

The society for labour and development (SLD) - Organizace pro práci a rozvoj

- založena byla v roce 2006, hlavním motivem je podpora práce dělnických odborů, vytváření informačních materiálů, zaměřená na Gurgaon
- zabývá se zdravím, výzkumem, právy unii, pracovní práva
- financována organizací Jobs with justice (ze 40i %)
- Annanya je mezinár. koordinátorkou organizace Jobs with justice (<http://www.jwj.org/>)
- pronájem kanceláře unie stojí 7.500 Rs měsíčně
- dělnické odbory zaměstnaných v průmyslu (Manufacturing workers union) jsou ve fázi registrace, ale již jsou aktivní
- v roce 2007 začala spolupracovat v Gurgaonu s platformou pracovní unie
- členství v unii stojí dělníky 5 Rs měsíčně
- unie dělníků ve výrobě má 175 členů (platí 5 Rs měsíčně)

Asia Floorwage Campaign

- kampaň mnoha asijských zemí spuštěná 7. října 2009, zaměřená na společnou práci pro spravedlivé mzdy dělníků
- materiál: komixy a plakáty - snaha informovat pracovníky o této myšlence
- Anannya: tvrzení, že mzdy by měly klesnout v době krize - Asia Floorwage (Minimum living wage for garment worker) tvrdí opak, kvůli kupní síle pracovníků.

ZJIŠTĚNÁ FAKTA - PROFILY LIDÍ, KTERÍ MĚLI PRO ÚSPĚCH VÝZKUMU VÝZNAM

Saleena - zaměstnankyně nevládní organizace Society for Labour and Development

Saleena pracuje rok po ukončení ekonomie na univerzitě v Dillí jako terénní pracovníce v organizaci SLD. Stala se také koordinátorkou kampaně Asia floorwage. většinu její práce tvoří práce v terénu - komunikuje s dělníky, řeší jejich stížnosti, vyhledává příležitosti další pomoci. Je svobodná a bezdětná.

Vishueshuar ("Pán vesmíru")

- byl dříve mechanikem v továrně na textil
- pracuje v teashopu v rámci odboru
- má 4 děti
- byl na dovolené a když se vrátil řekli mu, že už pro něj nemají práci
- žije na 9m2 společně s 18tiletým synem (který je taky mechanik) a se dvěma přáteli
- platí 720 Rs nájemné
- zbytek rodiny žije na venkově
- navštěvuje svoji rodinu 2x do roka
- rodina se nadobro vrátila v poslední den našeho pobytu
- on zde žije od 11ti let he has been living there since 11 years
- 20 - 25% svého příjmu posílá rodině
- toalety sdílí s více než sty dalšími lidmi

Matin Ahmed - Local Organiser (Gurgaon)

- 6 dětí
- zaměstnanec platformy - spolku zaměstnanců (workers unity platform)
- žije ve svém bytě od 7 let
- jeho žena se jmenuje Gulshan
- jeho nejoblíbenější kniha je Koran
- zvyklý pracovat v továrně na textil
- byl vyhozen pro nedostatek práce
- všechny jeho děti chodí do školy - nejmladší navštěvuje soukromou školu. Veřejné školy jsou zdarma kromě výdajů na dopravu a školský spolek
- soukromá škola stojí 200Rs měsíčně, plus učebnice a další výdaje - celkem 3000Rs ročně
- nájem pokoje stojí 1100 Rs, (není zahrnuta spotřeba elektřiny)
- jsou zde 3 toalety a jedna sprcha na 100 lidí

Birendra - prezident odboru

- byt 9m2 - v něm žijí 4 osoby
- nájem: 1000 Rs včetně elektřiny
- zbytek rodiny žije na vesnici
- je krejčím v Ridhima exports pct.
- heslo: "můžete si dovolit být nemocný"

Labor Comissioner - vládní úředník pro zaměstnanost

- pracovat pro MNC je sen každého Inda
- konkurence mezi Čínou a Indií. Příklad: Fotbalový míč: 20 Rs v Číně - 40 Rs v Indii (rozdíl je v kvalitě)
- dva komisaři pro celý stát Haryana (1 muž & 1 žena)
- 11 osob pracuje v kanceláři - 7 inspektorů, 3 - 4 osoby z

- pracovního úřadu
- zaměstnavatelé potřebují pověření vlády na zavření továrny jestliže v ní pracuje více než 100 pracovníků
- zákazníci (kupující) nejlépe vynucují dodržování pracovních práv

Amin - prezident nevládní organizace National Garment Workers Federation

Z rozhovoru s Aminem

„Za 25 let existence se podařilo zajistit, že dělníci v Bangladéši dostávají, troufnu si říct, že všichni, dostávají alespoň minimální mzdu, která jim náleží. Tato mzda činí v současné době měsíčně 1662 taka (16 Euro). Naším hlavním úkolem je teď zvýšit tuto hranici, protože 1662 taka je velmi málo.“

„Krom všech problémů, na které si dělníci stěžují, považuji za velmi závažný fakt, že dělníkům, kteří pracují více než 10 hodin denně, tedy téměř všem z bangladéšských dělníků v oděvním průmyslu, nezbývá čas na nic dalšího než na péči o rodinu a práci. Mimo jiné také proto je organizování do odborů, pořádání demonstrací a další aktivity za zlepšování podmínek tak nepopulární.“

